

KRONIEK

HEDENDAAGSCHE LIMBURGSCH KUNST

Een aantrekkelijk denkbeeld was het ongetwijfeld van de directie van het Haagsch Gemeente-Museum om een tentoonstelling in te richten van hedendaagsche Limburgsche Kunst en ons aldus een overzicht te schenken van wat er in onze Zuidelijkste provincie wordt geproduceerd. Stellig ook is het waar, dat — zoo men ergens in ons land nog een regionale kunst zou mogen verwachten — men die alleen maar in Limburg zou kunnen vinden. Een tentoonstelling van Zuidhollandsche kunst b.v. men lacht al bij het uitspreken dezer woorden. Limburg echter, nog niet geheel geassimileerd aan de beschaving-tegen-eenheidsprijs, welke het onafwendbaar resultaat was van de ontwikkeling van het verkeer, de dagbladpers en de fotografie, kan nog altijd gelden als een landstreek met een van het overig Nederland sterk afwijkend karakter en als de woonplaats van een bevolking, die meer plezier aan het leven en meer fantasie heeft dan de boven-Moerdijkers. Of men nu echter van een Limburgsche kunst kan spreken, op die vraag geeft deze tentoonstelling geen duidelijk antwoord en voorshands lijkt het voorzichtiger als „Limburgsche kunst” aan te merken de kunst van in Limburg werkende kunstenaars. Want — om nu een paar concrete gevallen te nemen: wat is er voor specifiek Limburgsch in het werk van Henri Jonas, die nog wel wordt beschouwd als een hoofdfiguur in Maastricht? Of in dat van de schilders Koolen, Kromjong, Schoonbrood? Zelfs een beeldhouwer als Charles Vos kunnen wij ons ook in Noord-Nederland denken. En aan den anderen kant: is een volslagen Noord-Nederlander als Matthieu Wiegman in zijn werk niet veel „Limburgscher”, zoowel door onderwerp als door techniek, als veel zoogenaamde Limburgsche schilders? En is het „Limburgsche kunst” die Suzanne Nicolas, Peutz, Sandifort, Stauthamer en Gisèle Waterschoot van der Gracht, allen buiten Limburg geboren en getogen, ons schenken? Wil men met alle geweld een Limburgsche persoonlijkheid vaststellen, dan komt men eigenlijk alleen bij Joep Nicolas en Charles Eyck, twee figuren van een in ons land zeer ongewonen verbeeldingsrijkdom, wier warmbloedige, heftig pulseerende kunst inderdaad een weerslag schijnt te geven op het Limburgsche volkskarakter. Het is natuurlijk mogelijk, dat zij beiden alleen gegroeid konden zijn uit deze streek, dit volk. Maar is het ook een zekerheid?

Hoe wij dan ook den titel „Limburgsche kunst” moeten opvatten, interessant is deze tentoonstelling zeker. Er is rijp en groen, maar het geheel is levend en er zijn beloften voor de toekomst niet alleen doch ook positieve winsten — om het on-Nederlandsche en allerakeligste mode-woord „verworvenheden” (dat mij altijd aan verdorvenheden doet denken) te vermijden. Wij moeten ons tot het belangrijkste beperken: zie hier enkele grepen.

Raadselachtig blijft ook bij herhaald bezien een figuur als de schilder Henri Jonas. Van een aantal jonge schilders wordt ons verteld, dat zij door Jonas zijn gevormd. Hun werk echter blijkt ver van dat van Jonas af te staan. Kan hieruit worden geconcludeerd, dat Jonas vóór alles de persoonlijkheid zijner leerlingen vrij liet, dan strekt dit den ouden meester tot eer. Het is moeilijk het eigen werk van Jonas te karakteriseeren. Vóór alles schijnt het gevoelswerk met een soms sterk impulsief karakter. Slechts in een enkel stadsbeeld (de brug te Maastricht) is er een vaste vormgeving; in andere doeken blijft er iets zwevends, vaak iets onzekers, ook in de kleur. Een colorist is Jonas stellig niet. Er is bij hem een sterke drang naar het vergeestelijken, wat het zich afwenden van uiterlijke kleuren- of vormschoonheid verklaart. Maar het is soms, of Jonas dan blijft steken en zijn verbeelding niet weet te verwezenlijken. Men kan zich Jonas — zie ook de nobele, door Charles Vos geboetseerde kop — voorstellen als een zeer fijne figuur, een centrum, dat kracht uitstraalt en anderen weet te bezielen; een kunstenaar, die zelf zal lijden onder een worsteling om te vertastbaren, wat hij in den geest voor zich ziet.

Van Jonas' leerlingen mogen vooral Paul Kromjong en Henri Schoonbrood worden genoemd, beiden hier met portret en figuur vertegenwoordigd. Van Kromjong treft een groot vrouwenportret ten voeten uit, dat uit de lijst schijnt te groeien — de mise-en-page is nog het zwakke punt — maar dat treft door distinctie en fijn gevoel en dat ook coloristisch fraai is; de tweede blijkt een schilder van portretten, psychologisch goed verantwoord en waarin de lijn meer overheerscht dan de kleur.

Uit ditzelfde Maastrichtsche milieu stamt de beeldhouwer Charles Vos, wiens werk een Belgisch-Franschen inslag heeft. Vos volgt in het algemeen de traditie in dien zin, dat men gewilde deformatie bij hem niet of nauwelijks zal zien. Binnen deze grens echter verraaft zijn werk een eigen karakter, dat bepaald wordt door gevoeligheid (zie vooral de Moeder der Smarten en de Blinde) en klassieke evenwichtigheid (de buste van Henri Jonas en de zittende Madonna).

Geheel apart naast deze Maastrichtsche kunstenaars staat Charles Eyck, wiens werk ook boven de Moerdijk vrij algemeen bekend is. Van zijn belangrijkste werken (wand- en gewelfschilderingen) hangen hier alleen maar foto's, die intusschen een hoogen dunk geven van zijn rijkdom aan verbeelding en zijn weergaloozen zin voor groote composities. Zijn schilderijen doen eenige bedenkingen opkomen; virtuoos geschilderd, geven zij nochtans den indruk van een haastige afroffeling, die voor concentratie geen tijd laat. Het effect is spoedig verkregen en daar is het meestal bij gebleven. Meer voldoening geven zijn kleine op glas geschilderde religieuze voorstellingen in email. Hier dwingt de techniek tot langzamer gang en sterker samenvatting.

Een verwante figuur is de schilder, glazenier en duizendkunstenaar Joep